

I. N. 7.

18

DISPUTATIO
PHYSICO-MEDICA
DE

NATURA,
ARTE ET REMEDIIS
IN MORBORUM CURA
NECESSARIIS

Quam
Cum Consensu Amplissimæ Facultatis
Medicæ Upsaliensis, ad Academiam,
Quæ ibidem floret,
PRÆSIDE

JACOBO FRID. BELOW

Doct. Med: Holm:

Disp. med.

232, 2

Respondendo tueri conabitur

MATHIAS RIBE

Holmenfis

Ad d: 20. Martii ANNO MDCXCV.
In Auditorio Gustaviano Majore
Horis consuetis.

UPSALIÆ, Excudit HENRICUS Keyser,
S. R. M:is & Acad. Typographus.

S.æ R.æ M.tis

SUMMÆ FIDEI VIRO
REGIO SENATORI
PRINCIPIS HÆREDITARIÏ
GUBERNATORI
ACADEMIÆ CAROLINÆ
CANCELLARIO

Illustrissimo & Excellentissimo

COMITI

DN. NICOLAO

BYNDENSTORPE

Meccœnati ac Domino meo

Gratiosissimo.

Illustrissime Comes

QUamprimum EXCELLENTIÆ
TUÆ placere intellexeram, ut dis-
sertationem quandam Academicam con-
texerem, cujus defensionem in alma hac Up-
salienſium Muſarum Paleſtra mo'i er: te-
meritatem maximam me commiſſurum exi-
ſtimavi, ſi EXC. TUÆ Juffui non pa-
rerem. Quare illico privatos Lares deſe-
rendo, mihi atque Publico diſplicere, quam
Tanti Meccœnatis Gratiâ fruſtrari ma-
lui. Cum verò in certamen mihi deſcen-
dendum ſit, quod vincere mei non erit ar-
bitrij: Summa imprudentia meritò argui
poſſem, ſi nullius vel alius quam EXC:
TUÆ Patrocinio fretus, tumultuarias has-
ce pagellas, publica eruditorum cenſura ſub-
ijcerem. Devotiſſima igitur mente precor,
ILLUSTRISSIME COMES, ut ſerena
fronte

fronte exigam hanc dissertatiunculam,
quam ad Sacra TUA Limina depono, ceu
submissa in EXC. TUAM observantia mea
testem & interpretem aspicere, meque hu-
millimorum Clientum TUORUM uberrimo
numero addere digneris. Id quod singula-
ris ista, qua TE totum possidet Humani-
tas, me jam sperare jubet. De cetero, quò
minus Tanti Meccœnatis gratiam & favo-
rem debito cultu promereri valeo, eo ma-
gis submissò animò atque aternâ memoriâ
ea celebraturus, Summum Numen ardentissi-
mis precibus compellam, pro EXC. TUÆ
jugi incolumitate, ut Patria nostra dilectis-
sima, innumeris meritis Tuis ceu tot aurcis
luceat fulcris.

Excellentiæ Tuæ

Upsala d. 11. Marc.
A. MDCXCV.

Humillimus Clientus
Jacobus F. Below.

J. N. I.

CAPUT. I.

PRÆLIMINARE.

ARGUMENTUM.

1. *Medicina inutilitatis insimulata olim & hodie.*
2. *Adversariorum argumenta.*
3. *Totius dissertationis argumentum.*

§. I.

GRaves Artem Medicam adversarios jam ante plurima secula fuisse expertam, testis est Hippocr. L. de art. ubi ait: *Quod quidem aliqui à Medicina curati, sanitati restituuntur, confitentur: quod verò non omnes, ob hoc jam ars ipsa vituperatur. ajuntque hi, qui eam pejus incessunt, quod hi qui à morbis apprehen-*

*benduntur, eosque evadunt, fortuna ope e-
evadant, & non auxilio ipsius artis. Nec
hodie deesse, qui eadem in Medici-
nam immittant tela, recuperatæ sa-
nitatis gratias, Naturæ benignita-
ti; non verò artis excellentiæ refe-
rentes quotidie ferè experimur.*

§. II.

Varijs verò adversarii nostri u-
runtur argumentis, quibus artis in-
utilitatem demonstrare conantur.
Ante Hippocratis tempora de re
medica nihil literis mandatum re-
periri ajunt; nec tamen eam ob
causam, morte citius sublato fuisse,
ejus seculi homines quam nos, sed
longius etiam vitæ spatium pere-
gisse. His addunt: Romanos per
quingentos annos, absque Medicis,
longè feliciori sanitate vixisse, quam
postmodum Græcis devictis, Ju-
bent

hent etiam ut præter gentes, quas natura barbaras fecit, politiores quoque inter septentrionis incolas respiciamus, quorum permultos, sine ullo viræ vel sanitatis detrimento, Medicos & medicum apparatus nescire, imo aspernere perhibent.

§. III.

Ut igitur L. B. constet: Jure an injuria Naturæ omnes; Arti verò nullæ in morbis tollendis vires sint concedendæ; Liceat nobis curiositati tuæ litaturis, paucis examinare: quid Natura, quid Ars quoque ad morborum curationem conferat. Quod si minus gratum erudito palato tuo fuerit hoc argumenti genus, fore tamen speramus, ut jucundius reddatur ipsarum paginarum paucitate, Natura atque
 Arte

Arte sic perpensis, pauca quædam
circa ipsa remedia, addita videbis.

CAPUT. II.

DE

NATURA MORBORUM MEDICA.

ARGUMENTUM

1. I. *Vocabula nihil significantia. Natura vox an reiicienda. Cur eam retineamus?*
2. *Natura Etymologia.* 3. *Synonymia. Fabula de Pane* 4. *Homonymia.* 5. *Nobis quid natura significet, Spiritus animales quid* 6. *Spirituum existentia probatur.* 7. *Conceptio hominis in ovario.* 8. *Ovi lapsus ad uterum* 9. *Conceptio accuratè non potest describi. An detur fœtus rudimentum in ovo.*
10. *Fœtus nutritio in utero. An fetus proprias mammas sugendo nutriatur.* 11. *Partus quomodo fiat.* 12. *Nutritio ab alimento.* 13. *In alimentis latet spiritus.* 13. *Masticatio & deglutitio.* 14. *Digestio cibi in ventriculo.*
15. *Chyli egressio ad intestina* 16. *Chyli introitus in vasa lactea.* 17. *Chyli ascensus ad venam subclaviam.* 18. *Sanguificatio.*
19. *Circulatio.*

11. 20. *Natura vires in morborum curatione comprobantur, à restitutione sponte convalescentium. A felicitate agyrtarum. A delicatiorum sine medicamine restitutione.*
 21. *A Crisium doctrina.* 22. *Ab agonizantium nova vita. Hippocr: quidam aphorism. circa prognosin morbor. acutor. confirmatur.*
 23. *Transitio ad Caput. 3.*

§. I.

A *Natomiz ignorantiam, vocabulorum nihil ferè significantium catervam in medicum campum olim introduxisse, nonnulli ex infinitis ferè facultatum figmentis, quibus, ceu tenebris, multas humani corporis actiones, q̄ neotericis mechanicæ dictæ, immerlas fuisse, asserunt. Cum enim medicinæ tyrones, in veram digestionis; concoctionis; separationis; nutritionis causã inquirerent; hæc omnia fieri per facultatem digestricem; concoctricem*

separatricem; assimilatricem. responfi loco obtinebant, quibus tamen veritas ipsa, illis non deregebatur, sed potius magis abscondebatur. Ad inanium ejusmodi vocum classem, multi quoque *Naturam* referunt, de qua Empedocle jure cecinisse volunt:

*Jam quod mortales naturam nomine dicunt,
Hoc nihil est.*

Imo, plurimi Neotericorum, naturæ vocabulum, utpote delicatis eorum palatis nimis ingratum, respiciunt, rident, & ignorantiae asylum, vocant; quamvis interdum, postquam acerbè satis in illud invecti fuerunt, paulo post, sui prorsus immemores, eo utantur ipsi. Quantum ad nos, hanc vocem, quæ omnibus fere in ore est, non repudiamus, sed ejus explicationem ad scopum nostrum collimantem, meditamur. Cur enim quod uno sono

no efferre possumus, per tardio-
 sas ambages describeremus? Si e-
 tiam omnes voces, quarum etymo-
 logia rei ipsius essentiam non indi-
 cat, essent exterminandæ, dam-
 num inde linguis nasceretur haud
 exiguum.

§. II.

Utut verò naturæ *etymologia*, sine
 proluxa inquisitione, satis videatur
 cognita atque perspecta; mori ta-
 men in Academiis recepto aliqua-
 tenus satisfacturi, paucis notamus:
 Naturam à *nascendo* dici, quasi *na-*
scituram; sic eam explicante Chau-
 vin, *lex. philos.* Hac genuina nominis
 sui derivatione, apta creditur, quæ
 innuat: *principium à quo res omnis corpo-*
rea nascatur.

§. III.

De Synonymia verò multis non

agemus. Sed sufficiat annotasse; quod Veteres, cum diversas naturæ proprietates & virtutes cernerent, varijs quoque nominibus eam insigniverint. Jam enim, notat Fabro, illis Pã audiebat; jam *Damogorgon*; jam *Jbiastus*; jam sub *Phæbi* & *Phæbes* nomine illis veniebat. Nec Jovis solummodo, sed Deorum ferè omnium nominibus eam nuncupabant.

Pan Sive à Mercurio genitus; sive ex promiscuo concubitu Procorum cum Penelope ortus; sive Jovis & Hybreos fit filius, prout nonnulli volunt, teste Bacō. de Verulam. de augment: Scient: cap: XIII. & de Veter: sapient: c. VI. Sub ejus tamen etymologia, multiplicem Veteres, naturæ virtutem indicasse affirmat idem Faber in parrhymic Per ejus cornua, qua in capite eius ait, stabant, ejus vigorem & robur, cælestisque confluxus indicarunt energiam, qui solis Lunaque radijs, veluti cornibus hac infe-

viora domant, hisque dominantur. Per
 hispida ejus inferiora membra, naturam e-
 lementarem intellexerunt: horrida enim
 sunt, & hispida omnia, corruptionibus &
 mutationibus obnoxia in natura elementa-
 ri. Per ejus pedes corneos & caprinos,
 mineralem & terream nobis fecerunt na-
 turam, hæc enim natura fixa est, constans
 & permanens, respectu coeterarum rerum.
 Instrumentum Musicum illi dederunt, cujus
 authorem & inventorem illum ipsum fe-
 cerunt, ut harmoniam coelestem, se-
 ptemplici coelo & influxu vario dissonam,
 consonam nobis indicarent, cujus solâ har-
 moniâ hæc inferius auctur. Hanc fa-
 bulæ explicationem ex Fabro de-
 promptam, voluptatis saltem gratiâ
 addere voluimus, nemini ænterim e-
 am obtrudentes, nullam ejus de-
 fensionem molimur. Reliquorum
 autem nominum explicationem o-
 mittimus, ne L. B. fastidium pari-
 amus.

Postulat jam ordinis ratio, ut diversas Naturæ acceptiones spectemus. Observandum igitur, *Naturam naturantem* sumi pro Deo; *Naturatam* verò; interdum pro omnibus creaturis simul, & ijs quæ in creaturarum sunt serie; interdum pro virtutibus, energijs atque facultatibus, creaturis à summo Creatore impressis; interdum pro Lege illa immutabili, quam divina sapientia creatis suis imperavit; interdum pro Spirituum robore atque debilitate. His adde, quod pro moribus ex temperamenti constitutione oriundis sumatur. Quas distinctiones exemplis illustratas, vide apud *Sebastian Wir- dig. d. medicin. Spirit. L. I. c. XIX.*

VI Nos igitur, cum naturam saltem

tem consideremus, quatenus morbos tollere valet, missis omnibus reliquis inutilibus ambagibus, sub natura tantum intelligimus: *Spiritus animales*. *Spiritus* vocabulum ea ratione accipi velimus, qua ab omnibus Medicis & Chymicis accipi solet. Non enim sub hac voce intelligunt vel comprehendunt rem quandam incorpoream, hoc est extensione carentem; sed corpora minutissima, ob subtilitatem suam oculorum aciem etiam fugientia, quorum motu crassiores corporis partes agitantur. Sic & nos sub *Spirituum animalium* nomine intelligimus: corpora quadam tenuissima, rotunda fortè figura, in semine genitali latentia. Horum ope homo generatur; nascitur; conservatur; & à morbis liberatur. *Animales* vocantur hi spiritus, quoniam animæ corporisque sunt internuncij. A *Boëthio* hæc spirituum materia vocatur *triplicis natu-*

ra media, utpote quæ nec ad mentem insensibilem, nec ad corpus sensibile possunt referri.

§. VI.

Tales verò in nobis reperiri spiritus si quis negaret, hunc roga-remus ut nobis explicare vellet, quomodo officio suo satisfacere queant nervi atque musculi? Unde in Apoplexia, tam subitanea motus ferè omnis cessatio? Cur Paralyticorum alij, partium motu saltem; alij sensu tantum; alij verò utroque simul priventur? Cur extractorum membrorum nimia ligatura à Chirurgo imprudente instituta, oriatur gangræna? Animi deliquia atque Verrigines ut taceam.

§. VII.

Parapho 5. Diximus spiritus ope hominem generari, quare hic generationis actum & processum paucis

con-

considerabimus. Notandum igitur in virili semine, latere spiritum, qui à vehiculo suo, cum quo ab uteri cavitate fuit receptus, separatur, hinc per porosam uteri substantiam, atque per fungolam substantiam appendicum uteri, testiculis continuarum pergens, humoribus illac circumstantibus admixtus, sanguinis massam ingreditur, in eaque variarum alterationum author est. Pars ejus per eandem viam, ad ovariam sublimata, ovorum uni vel pluribus, intestinum & peregrinum motum inducit; eaque hac ratione fecunda reddit. Et sic factum est conceptionis initium.

s. VIII.

Postquam hac ratione seminis aura, spiritus se. in ovulo foeminino motum excitavit per atomos suos, illud turgidius factum, à fibroso testiculi

culi

culi involuero, etiam turgescente, premitur & exturbatur è sede sua. Expulsum ab aperto & hiante extremo *tuba Fallopiana*, per spirituum *oestrum*, ad turgescentiam quoque dispositæ excipitur, & ad uterum, ulteriorem generationis officinam, defertur.

§. IX.

Accuratam *fœcundantis* hujus motus descriptionem, per minutissimas sc. partes suas determinatam, L. B. nemo mortalium tibi unquam poterit tradere, id enim qui polliceretur, non nisi arrogantiam vel ignorantiam suam proderet. Tot enim hæc mysteria involucris occultantur, ut Soli Deo, cujus manus nos ex terra creavit, solummodo sint nota.

Quamvis etiam curiosi Naturalium indagatores, microscopiorum

beneficio, se in seminibus futuri foetus rudimentum detexisse asserant; tot tamen obiectionibus atque difficultatibus eorum observationes obnoxiae videntur, ut humano ovulo, per analogismum, futuri foetus rudimentum inesse, absolute affirmare queat nemo.

S. X.

Hic itaque missis, ad ultio-
rem foetus considerationem per-
gimus, eam tamen utpote nimis
amplam, contrahere quantum fi-
eri poterit, tentabimus. Postquam
igitur *embryo*, duabus suis tunicis
quas jam in ovario obtinuit, in-
volutus, (*Chorio scilicet, & Amnio,*
nam Allantoidem homo nescit) in ute-
rum descendit, novi seminalis spi-
ritus affluxu, atque continua ute-
ri admodum angusti pressione,
varie agitatur, venularum vix per-

ceptibilia capillamenta, placenta enim nondum firmata sunt, ad uteri parietem affiguntur, & ostioli suis recipiunt succum illum chylolum, quo postea, ope umbilicalis venæ, nutritur grandior factus foetus. Sanguinis circulationem in foetu, non addimus, sed ad §. XVIII. Lectorem dimittimus, ubi de circulatione sanguinis in homine adulto, sermo erit. Antequam vero hunc de nutritione paragraphum deseramus, noceat nonnullos doctrina conspicuos Viros in eam suspicionem incidisse, ac si foetus proprias mamillas sugendo, in utero nutriretur. Cui opinioni antea forte dedit, nota illa observatio, quod scilicet in recens natis infantibus, mamillæ tero lacte sint adeo repletæ, ut hoc nisi exprimatur, inflammatio atque suppuratio illis
 immi

immineat. Sed ignoscent nobis quod illis assensum nostrum denegemus eò usque, donec firmioribus id quod asseruere, evincant argumentis. Obstant enim *Suctionis* requisita quominus hoc concedamus. Nemo enim, nisi qui respirationis vocabulò abuti vult, dicere poterit, infantes in utero materno respirare. Sine respiratione verò nulla suctio fieri potest. Præterea ipsa colli structura, talem infantibus in utero suctionem videtur prohibere. Sed hæc obiter.

s. XI.

Spirituum ope generatus infans, spirituum ope quoque nascitur. Decimo enim mente ad finem vergente, matris conatus validissimi; quatenus *fibrosa uteri compages; tendines atque muscoli omnes* universali spirituum influxu tensi & stimulat, nec non

contractis; (*diaphragmatis* tensio, & aëris retentio voluntaria, suam quoque operam addunt) foetum mere passivè sese habentem, ruptis ut plurimum membranis atque effusis aquis, exprimunt & expellunt. Quam necessaria quoque hoc in actu sit spirituum animalium, matris sc. copia, damnum quod eorum penuria, parturienti ex morbo quodam præcedente oborta, parere solet satis evincit.

§. XII.

In lucem editus infans, porrò spiritibus animalibus erit conservandus, hos verò, alimenta quæ illi exhibentur, subministrant. Inest enim omnibus illis, spiritus quidam cum spiritibus nostris unius fortè naturæ. Hoc enim nisi concedatur, non video quæ ex alimentorū assumptione ulum perciperet corpus nostrum. De hoc
spi

Spiritu, Nobiliss: Helmont. tr. cui titulus Archeus Faber, hæc habet: Quicquid in mundum venit per naturam, necesse est ut habeat; suorum motuum excitatorem & directorem interna generationis. Singula ergo, utut dura & opaca, tamen ante sui soliditatem, claudunt in se auram; qua ante generationem, semini hæctenus fecundo, internam futuram generationem adumbrat, & generatum ad finem scena usque comitatur. Quæ aura licet in aliquibus luculentior sit, in vegetabilibus tamen, succi specie comprimitur, ut & in metallis densissima homogeneitate inspissatur.

S. XIII.

Ut vero spirituum ex alimentis assumptis generationem adumbre- mus, videamus primo *Chylificationem*, quæ hoc modo procedit: Cibi bolus inter masticandum salivâ, per varios ductus & viarum anfractus os alluente permixtus, atque ope lingue, in gulæ extremitatem pharynx dictam, tribus muscularum

pari

paribus adaperam rejectus, porrò à gulâ, *sphinctere* suo constrictâ, ver-
sus ventriculum detruditur.

§ XIV.

Ventriculus, postquam alimen-
ta cavitate sua recepit, arcè ea
complectitur, ex omni parte ope
*fibrarum suarum rectarum, obliquarum &
transversarum* contractus. Claudun-
tur utraque ejus orificia, tam su-
perius quam inferius, cui nomen
pylori. Tum ventriculi fermentum,
alkahest *Helmontiani* virtutibus qua-
si præditum, diaphragmatis motu;
adjacentium ventriculo partium fo-
tu; latice spirituoso; ventriculi ip-
sius jam dicta varia contractione,
& ætheris fortè affluxu, in actum
deducitur, & alimenta penetran-
do, interiorem eorum nexum sol-
vit. In hac solutione, pulmento si-
mili quoad consistentiam, pura
im,

impuris, subtilia crassis, chylus excrementis, fusque deque sunt permixta.

§. XV.

Hoc fuit chylicationis in ventriculo initium. Totum verò opus in eo nondum perficitur; sed confusa hæc materia paulatim per ventriculi *Janitorem* seu *pylorum* coniventem, ad proxima fertur intestina. Nemo enim sibi persuadeat, post ingesta in ventriculum alimenta, eum ita arctè claudi ut nihil egredi possit, antequam omnia fuerint soluta. Hac enim ratione fingendum esset, quod ventriculus nescio qua prudentia instructus, cibis non digestis exitum posset denegare, digestis verò exitum, orificium suum aperiendo, concedere. Cum tamen, quod alia pars assumptorum remaneat, dum

altera emanat, hæc saltem causa fit; quod pars nondum soluta, pondere suo in ventriculi fundo hæreat, & propriâ structurâ, ad effluxum sit quasi inepta; altera verò pars ab interioris texturæ suæ vinculis liberata, hinc inde fluctuans, & continuis ventriculi pressio- nibus pulsa, qua data via ad inte- stina defluat.

S. XVI.

Ad intestina delatum chylum multisque *heterogeneitatibus* permix- tum, in *duodeno*, intestinorum primo, excipiunt, ex hepatis *vesicula fellea* profluens *bilis*, & ex *pancreate* promanans *succus*, scaturigine sua, *pancreaticus* di- ctus, qui crassum hunc chylum di- luunt & attenuant; fœculentiores & ponderosiores ejus particule pondere suo fundum petunt; sub- tiliores verò & fluidiores ope ca- loris

loris elevatæ in, *venarum, lactearum, in-*
tra velamentum bombycinum intestinorum,
hiantia in tenuibus intestinis ostiola, im-
pelluntur.

§. XVII.

Has venularum angustias post-
 quam laudabilis chylus intravit,
 per mesenterium ad pancreas *Asellij*, &
 receptaculum commune, seu saccum chyli-
 ferum pergit, ibidemque confluit.
 Hinc per ductum thoracicum, cujus in-
 ventionem *Clarissimo Rudbeckio* debe-
 mus, ope caloris; lymphæ admi-
 stionis, & circumjacentium par-
 tium pressionis, nec non propri-
 arum *valvularum* ascendit ad venam *sub-*
claviam, & sanguini leniter admi-
 stus, non permistus, ad dextrum
cordis ventriculum, per hunc venæ truncum
 descendit.

§. XVIII.

Hac sanguinis admixtione, colo-
 rem album suum, quem ex parti-
 culis

culis oleosis cum aquosis mixtis, ut volunt, obtinuerat, paulatim perdit. Non verò in hoc ventriculo diu morari potest, sed facta cordis *systole*, i. compressione, ex hac cavitate in *arteriam pulmonalem* exprimitur, tum per hujus arteriæ ramos diffusus, in pulmonibus circumagitur, aërisque inspirati elatere rarefit. Rarefactus, per horum ramorum extremitates in *venam pulmonalem* incidens, facta cordis *diastole*, in sinistrum cordis ventriculū funditur. Hinc nova *Systole* facta, cor cum ex hac cavitate, per arteriæ aortæ *truncum ascendentem & descendentem*, & infinitas ejus ramificationes sub quolibet pulsu, toti corpori communicat, interim tamen hinc inde Lymphâ aluitur. Ex arteriæ hujus extremitatibus prorepens, per varias venas ad

venam

venam cavam, & per eam ad cor redit, continua quadam circulatione, qua nihil verius nihilque magis manifestum. Multis quidem objectionibus sanguinis hic itus & reditus fuit vexatus nunquam tamen refutatus, nec ut videtur, unquam poterit negari.

§. XIX.

Ut igitur spirituum animalium à sanguine leperationis ideam quandam tradamus, sanguinem per arteriæ descendentem truncum ad inferiora corporis membra defluentem, missum facimus. Et potius, quas ascendendo subeat alterationes, consideramus. Notandum vero, quod sanguis ex corde ascendat per arterias carotides, in infinitos ramos vitum fugientes dispersas, inde communicetur corticali seu glandulosa cerebri sub-

stantiæ, frequentibus atque fatis magnis arteriis præditæ, ubi magis divinus, majorem nanciscitur superficie, quam obrinuerat dum adhuc in carotidibus vasis, sibi magis unitus, versaretur. Porro per meram secretionem colatoriam spiritus elaborantur; Id quod egregiè explicat Des Cartes in tract: de Hom: his verbis: *Cum sanguis pellitur in flexus & meandros vasorum, tunc impetus major inditur illis partibus sanguinis, quæ has subire possunt, & ulterius progrediuntur, quatenus crassiores particula quæ transire nequeunt, impingentes in hos flexus, motum suum communicant illis, quæ subtiliores existentes progrediuntur, non enim crassiores illa motum suum deperdunt.*

Non enim opus est ut actum, nescio quem transmutatorium concipiamus vel fingamus; cum sola sanguinis pressio & organorum huic transcolationi dicatorum, interna

Structura atque conformatio his omnibus sufficiat. Hi spiritus postea per nervorum filamenta hiantia, aut, si mavis, per filamentorum interstitia, nec non per infinitas arteriarum propagines toti machine communicantur, eamque ad omnis generis actiones subeundas, reddunt idoneam & hominem à morbis liberant. De quibus vid plura *Cap. 4. §. 3.*

§. XX.

Minimè igitur asserere dubitamus, Naturæ in morborum curatione permultum esse tribuendum. Præterea enim, quod multos, nullis adhibitis remediis convalescere, rusticorum pauperumque tuguriola quotidie comprobent: quosdam etiam morbos, ex iis qui subito insulta hominem corripunt, vel ante Medici adventum sponte

evanescere, Ephemera & Lipothymia, ne plurimum mentionem faciamus, testantur. Adde, quod Medicus nunquam voti sui compos reddatur, cujuscunque morbi curam suscipiat, si naturæ auxiliò destituatur. Et, unde felicitatem Agyrtarum, medicamina non tam à sana ratione, quam à nefanda audacia sibi dictitata exhibentium derivares, nisi à naturæ benignitate atque viribus, quæ & morbi vim, & medicaminum illa obstacula frangere & averruncare valent interdum? Imo si curandi potentia à summo Numine naturæ esset denegata, tristem semper morbi exitum experiri cogerentur, quot quot propter nimiam animi, aut ventriculi imbecillitatem, vel naturam, vel ex intempestivo medicaminum usu subortam, ne medicami,

caminis quidem mentionem, sine
nausæ manifesta perceptione que-
unt perferre, cum tamen, & hos
in pristinum sanitatis statum redi-
re, nullis egeat testimonijs.

§. XXI.

Præterea, quid quæso pristini
ævi Medicos movit, ut certa mor-
borum tempora, adeo strictè ob-
servarent, num sc; *Principium; Aug-*
mentum; statum vel Declinationem decur-
reret morbus; num *coctio* num *cruditas*
sele proderet; Aliud fere nihil,
nisi ut tutiore prognosi vel fausta,
vel intausta hariolari possent. Un-
de verò prognoseos certitudo, ni-
si ex signis naturæ pugnantis, vin-
centis, vel jam jam decumbituræ?
Ita enim solent definiri *critici dies*,
quod sint ij: in quibus pugna na-
turæ cum morbo est maxima.
Nihil enim in natura fit sine natura, ait
Cous

Cous L. de aër; aqu; & loco. Morborum proinde curatrices. naturas vocat idem senex. Eamque ob causam die critico nihil movendum docuère medicinæ Antistites, ne sc. naturam pro viribus jam dimicantem, nova atque atrocior pugna succumbere cogat. Hinc ne balnea, nec clysmata quidem, eo die concedebant, sed nulla medicina uti, interdum optimam esse medicinam, asseriebant.

§. XXII.

Et quid dicamus de illis ægrotantibus, qui ita omni sensu capti jacent, ut vita decessisse credantur, interim tamen cum summo omnium stupore, in novam quasi vitam à natura sua revocantur. Cujus exemplum, omnem fidem fere superans, exhibet nobis Celeberr: Ioh. Bapt. Sison: Medicus Mediolan.

lanensis, in iatrosoph. misc. tr. I. Exemplum L. B. curiositate dignum. Virgo quaedam, cui nomen Magdalena, peste correpta, ad eam debilitatem erat redacta, ut decubitu jaceret supinò inveterundo; expansis hinc inde membris lumine obtenebrato; conniventibus oculis, auribus contractis audiendique vi destitutis; Liventibus buccis & unguibus, maxillis coerulesis undique maculis conspersis, naribus pendulis, & ipsarum pinnis nigricantibus, lingua nigredine; voce nulla, facie tota demortua similis, digitis contractis; membris, quantum ex aspectu conjicere licebat, insolita quadam mollitie flaccescentibus, respiratione difficili, ex qua sola vivens agnoscebatur, cum orechmone, & spuma, quam musca ab illa non persectita, nedum expulsa exsugebant, carbunculo inferioris abdominis musculos prope inguina obsidente, nigrescente atque siccescente. Sicque tandem prostrata erant facultates omnes, ut dici posset plurima undique mortis imago. Nec proinde sine ratione, medicus agrotam suam brevissimo

tem.

temporis intervallo morituram prædicere videbatur. Nec ægro-
tam ipsam, hanc sententiam un-
quam declinaturam dixisses: cessante
enim orchemone, nulloque respirationis,
ne minimo quidem signo apparente eam
ceu mortuam propinqui destituebant. Ast
quid fit? Adveniente post alterum diem
cui infectorum cadavera sepeliendi munus
demandatum erat, res mira! Viva Mag-
dalena, atque velut expergefacta, lecto in-
sicens, cum insigni omnium stupore adin-
venta est, & omni prorsus tum morbi le-
thalis, tum symptomatum lethiferorum ma-
litiæ libera: carbunculo in eum statum con-
stitutò, ut perpatens factum, convenienter
ulcus, expurgatò probe venenò, post non-
nullos dies, ad cicatricem devenit, atque
Magdalena ad vita munera optimè se ha-
buit. Ex qua relatione satis supero
que apparere credo, quantæ in
morbis tollendis, sint naturæ vires,
quarum sagacissimus Hippocrates
probè gnarus atque memor, occulto-

rum morborum non omnino tutas esse pronunciations salutis vel mortis, verè atque prudenter affirmat. Quod vero Medicus noster, lethiteri hujus morbi curationem derivet ab admotione olei è Lampade pendente ante altare S. Mariæ Gratiarum Mediolani, quo inunctus fuit peste laborantis Magdalenzæ carbunculus; hoc superstitiolæ ejus religioni condonandum.

§. XXIII.

Ne verò naturæ hoc encomiò, ceu larvâ quadam, avaritiam suam, aliâve mentis angustiam contendant illi, qui medici auxilium, ac si nullius esset pretij, contemnere, medicosque convitijs, soli inconditæ agyrtarum turbæ debitis laceßere gestiunt, partem etiam dissertationis hujus aliquam, jure sibi vendicat

Ars.

CAP. III.

DE

ARTIS IN MORBORUM CURA,
NECESSITATE.

ARGUMENTUM.

I. Artis Medica necessitas ex S. S. Eadem probatur per dictum Salvatoris 3. Ratio & Experientia duo veritatis fulcra. 4. Artis necessitas probatur à ratione. 5. ab experientia eadem comprobatur, sc. à cura Morborum Capitis. A damnis ex Cura procrastinatione. 6. à Pectoris, Abdominis & Artuum cura. 7. à periculo exmorsu animalium venenosorum. 8. Judicium de Crisibus.

§. I.

Quam ingrati sint advertarij nostri in Creatorem, qui ipse Medicum mortalibus solatio creavit, unicuique facile constare poterit. Quomodo enim hæc artem inutilitatis convincent? cum tamen eam à Deo ortam esse doceat Ecclesiast; cap. 38. ubi ait: *Affice Medicum suis*

suis honoribus convenientibus usui ipsius, etenim ipsum creavit Dominus. Nam ab Altissimo curatio est, cujus nomine etiam à Rege percepturus est gloriam. Scientia Medici exaltat caput ipsius, adeo ut coram Magnatibus sit admirationi. Dominus creavit è terra pharmaca: quapropter vir prudens non gravabitur illis. Nec Asiæ Regis peccatum contra nos quicquam facit, hoc enim non tam ex fiducia in Medicos; quam ex neglecta Summi Numinis invocatione ortum.

. II.

Coeterum, quamvis Sanitas & Morbus; Vita & Mors; Dei Clementis; Irascentis, vel Paternè Castigantis apertissima sint indicia, ideoque hæc omnia ex Voluntate Divina, tanquam ex vero fonte promanent, non tamen inde colligere licet, nullum ab humano consilio auxilium expectari posse; sed hoc saltem inde sequitur: ante omnia Dei auxilium esse implorandum, imo ante Medici admissionem, nec prout prohi dolor! fieri solet, Medico primum, Deo ultimum locum esse concedendum. In-

vocato igitur summo Numine, Medicum esse advocandum, Ipse Salvator innuit apud *Matth.* 9. v. 12 his verbis, *ijs qui valent non est opus Medico, sed ijs qui malè se habent.* Si verò iis qui malè se habent, opus est Medico, Deum sanè tentare videntur, imo tentant, qui omnia salutis media spernentes, miraculosam restitutionem unicè expectant, nec majori commiseratione hoc errore pereuntes digni videntur, quam navis gubernator, qui ex oriente tempestate, relictò gubernaculò, nec demissa antenna, ad Dei misericordiam unicè confugiens, undis submergeretur.

§. III.

Spectatis itaque testimonijs è sacro fonte derivatis, quibus Medicina reddita fuit suo nitore, paucis etiam *Rationis*, nec non *Experientia* suffragia colligere, operæ erit pretium. His enim duabus, ceu aureis veritas omnis unicè nititur & lucet fulcris: Eam tamen excipias, cujus summa sanctitas atque sublimitas tantam à nobis exigit reverentiam, ut sola fide eam amplectamur, omnem enim

enim humanum superat intellectum,
§ IV.

Ratio igitur nobis dicitur; quod Natura sola sibi non semper possit sufficere, sed quod Ars, dubio sæpè Marte pugnātem ferèque exanimem, recentes vires subministrando, nova victoriæ spe, ad pugnæ continuationem, reddat alacriorem & magis idoneam. Et quis nisi nulla omnino medicinæ scientia imbutus, concipere nequit, tanta humanum corpus impuratum colluvie posse scatere, ut præter naturæ conatus, Herculeæ Medici, ad hoc Augiæ stabulum purgandum, requiratur manus? Morbos igitur, alios sine medicaminis adhibitione evanescere; alios tamen vix nisi pharmacis victos, fugam adornare, rationi quam' maximè est consentaneum. Ad eos enim morbos, quibus præsentibus frustra instituitur curatio, sive quod illis divini quid insit; sive quod suâ naturâ omnem curationem respuant, ut hæreditarii solent; sive quod medicantis errore insanabiles redditi fuerint, sermonem nostrum hac vice non
exten-

extendimus, ne quos ipsi circumdedimus concellos, egrediatur.

§ V.

Ut verò jam dicta, Experientiæ confirmantur testimoniis, errantibus oculis vestigemus vastam morborum scenam, in qua prodeant: Phrenesi, Maniâ; Hydrophobâ; Melancholiâ; & quocunque furoris; audaciæ; rabiei stoliditatisque genere insanientes. Horum curas si examinemus, fatendum erit, nullam victoriæ spem affulgere, nisi junctis viribus, fidelium commilitonum instar, pugnam aggrediantur Natura & Ars. Quomodo enim furientium spirituum, (quos sub Cosmetorgis nomine intelligit Cl. Doleus.) iram franget Natura, nisi vel Venæsectione, ut reliqua evacuationum genera præteream; vel variorum in venas liquorum infusione, hodie tamen minus, justas ob causas, usitata; vel sopiferi papaveris propinatione adjuvetur, donec sublatis graviorum symptomatum obstaculis, liberior ars ipsas morbi queat evellere radices? Curæ procrastinatio nonne phreniticis ut pote con-

continua febre ardentibus, mortem infert? Maniacos atque Hydrophobos nonne in perpetuum mentis exilium eicit? Melancholicis inde *Morboris* perpetua. Sic verrigo, Apoplexiæ, Epilepsiæ, Maniæ, aliisque spasmodicis morbis aditum parat, nisi cito accersatur Medicus. Catarrhus, utut nulla in principio in eo appareant præfagia, quibus machinæ nostræ interitum parari admoneremur, temporis tamen tractu, sibi relictus, mortiferam tenui pulmonum texturæ plagam, infligere potest.

Præterea, si oculorum mentisque aciem convertamus ad eos ægrotos, quos inexpugnabili sopore quasi sepultos, scena nobis exhibet; Lethargo, Caro, Conateve somnolento correptos intellige; videbimus Naturam nunquam, vel raro admodum eos excitare; vel si excitet, non impedire posse, quin vigilantes dormiant. Restat igitur ut quod sola natura nequit, Medici prudentia efficiat.

§. VI.

Si pergere placeat ad morbos qui thoraci imminet, quales sunt: Tussis.

Astma,

Asthma, Pleuritis, Hæmoptysis &c. ut & ad illos, cujus injurijs inferior regio patet, Cardialgiam intellige, Nauseam, Vomitum; Stomachi Ardorem, Diarrhœam; Dysenteriam, Renum atque Vesicæ affectus; nodulos Artuum morbos, & reliquos, quos ob tædii metum silentii involuero involvimus, videbimus quod

sæpe medicina paretur

Cum mala per longas invaluerit moras.

Præterea, cui ignotum esse potest, quantum malorum catervam, unica quartana febris, si solis naturæ viribus profiganda venit, invehat?

§. VII.

Ne verò numerò careant experientię testimonia, hoc saltem addam, quod ista animalcula, quibus inest mortifera quædam potestas, & in exiguo corpore valida pestis, qualia sunt; varia viperarum & tarantularum genera, ut & scorpiones, si unico morsu vel ictu partem corporis tui exiguam læserint, tantam naturæ vim inferre valeant, ut rotius corporis debilitas, convulsivi motus, horrendi dolores ventris, læsæque par.

partis ingens tumor, vomitus enormes, animique deliquia intra horæ interdum quadrantem subsequencia, ægrum certâ morte è medio tollant, nisi prudentia Medici tantis malis resistat subitò, scarificationibus, ligaturis aliisque remediis tam internè exhibitis, quam externè applicatis.

Ex quibus omnibus facilè colligere licet, quod Natura, utut in omni morborum curatione ejus requiratur auxili-um, tantis tamen non polleat viribus, quin artem sibi adjungere comilitonem atque sociam cogatur.

§ VIII.

Optime igitur hodierni Medici mo-
nent, Crisim non semper esse expectan-
dam, sed calidioribus relinquendam re-
gionibus: in quibus morbi velocius ad
ακμην & vigorem deducuntur. Apud
nos verò, septentrionis incolas, vix un-
quam potest habere locum, nisi tempo-
re æstivo, quando major nos ambit ca-
lor atque corpus nostrum pervadit, nec
quidem eo tempore, nisi raro, crisis e-
rit perfecta, id quod Practici norunt o-

maes. Pro circumstantiarum igitur ratione, morbi cura inchoetur atque fiat quantum fieri potest, cito, tuto, jucundè. Interim tamen non derogamus istì Medicorum sententiæ, quæ motibus à naturâ jam excitatis, remoram subito non esse faciendam, docet. Quam necessaria enim futuro Practico sit hujus axiomatis observatiø, exemplò suò optimè comprobatur Diarrhæa, vel etiam criticus quidam fluxus sanguinis, hunc enim si intempestiva medicantis anticipatio supprimit, non modo in gravioris morbi, sed & in ipsius vitæ apertissimum discrimen conjicitur ægrotus. Sed sufficient hæc de Natura atque Arte, quas, mutuis auxiliis sibi invicem devinctas, nemo separabit prudens.

CAPUT. IV.

DE

REMEDIIS.

ARGUMENTUM.

1. *Remedia morborum. Diata. Inedia.* 2. *Remedia Chirurgica.* 3. *Alterantia. Diaphoretica. Diuretica.* 4. *Quoniam univer.*

sale

sale non possidemus, infinitis particularibus utendum. 5. Arcana summa in Medicina an dentur. Experimenta quedam.

§. I.

Paucis jam lustremus arma, quibus Natura & Ars instructæ, pugnam cum morbis aggrediuntur. Inter quæ primò conspicitur Diæta, hæc verò pro circumstantiarum ratione venit administranda, jam parcior, jam largior; jam calida, jam frigida; jam humida, jam sicca. Respicit verò diæta, ut notum, ciborum & potuum omnia genera. Utut verò hæc mutantur, boni & laudabilis succi utraque eligantur. De potu obiter notemus, generosi liquoris propinationem, etiam in morbis calidis non tantum afferre periculi, quantum terroris. Vini spiritus, utut à nonnullis prorsus improbetur ejus usus, laudes tamen suas jure poterit exigere. Cerevisiam defæcatam, turbulentiore longe esse anteferendam, præter palatum, sana dicitur ratio. Panis requisita, Galenus de aliment: fac. ut & schola Salernitana, satis enumeravêre. Sit benè fermentatus, ut facilius internum particula

cularum nexum, solvere possit ventriculi fermentum. Carnes sylvestrium voluerium, quo jure salubriores dici possint domesticarum carnibus, faciliè intelligemus, si consideraverimus priorum motum fere perpetuum, & subtilioris aëris inspirationem, alterarum verò majorem quietem. Motu enim Spiritus conservantur in perpetua, naturali & debita circulatione, & carnes inde redduntur teneriores. Inediam quod spectat, nemo inficiabitur, multos morbos solâ abstinentiâ posse curari, juxta tritum illud.

Abstine, & efficies quod Medicina nequit.

Imo quilibet, nisi cujus ventriculus fundò forte careat, in se ipso experietur, ex lautiori prandio orta incommoda, optimè tolli per coenæ intermissionem: sic enim quæ cruda adhuc supersunt in ventriculo, nullo superveniente novo alimento, consumuntur. Aëris: Somni & Vigiliarum: Motus & Quietis: Excretorum & Retentorum: Animique Pathematum, quæ, cum Cibo & Potu, sex res non naturales absolvunt, prolixam mentionem instituire, non audemus, ne L. B. patientia nimis abutamur, tien-

¶ II.

Quantum ad Venæ sectionem, fonticulos, vesicatoria; setacea; cucurbitulas; scarificationes, omniaque reliqua ex Chirurgico armamentorio deprompta remedium genera, ea cum iudicio adhibenda vel omittenda asserimus, minimeque, prout multis quidem neotericorum mos est, ex arte nostra extrudenda esse concedimus. Cedant potius quasi sibi extorsere rationes, experientiæ auctoritati. Nec mutabimus sententiam circa purgationes, vomitiones atque clysmata, quibus adminiculis, si Medicina careret, frustraneo conatu multorum morborum curationes inchoaret.

§. III.

Alterantia quod spectat medicamina, hæc præcipue agunt per diaphoresin & diuresin. Quæ via videtur esse tutissima, utpote qua ipsa natura ut plurimum incedit. Insensilem transpirationem ceu diaphoresin minorem saltem gradum concipimus. Hac via spiritus animales extendendo; dilatando, rarefaciendo & per reiteratam rectificationem subtilian-
do,

do, heterogeneitates à sanguine, per poros & meatus urinarios separant & expellunt, sic empyematicorum pus per urinam eiecit, nec non hydropicorum aquas. Reliquas medicaminum subdivisiones, brevitatis gratiâ silentio præterimus.

§. IV.

Optandum quidem esset, omnes hos effectus unico fieri medicamine ut possent, de quo sibi gratulantur, liquoris alkahest; lapidis philosophici; atque potabilis auri possessores, sed *non omnibus icet adire Corinthum*, hinc

Quoniam variant morbi, variabimus artes;

Mille mali species; mille salutis erunt.

Interim tamen Opiurrite præparatum, & iusta dosi exhibitum, sit quædam quasi panacea.

§. V.

Quantum ad summa Medicinæ arcana, quorum jam fecimus mentionem, eò usque pervenit seculi genius, ut talia da-
ri

ri omnimodo neget, imo nunquam in natura ea extitisse, vel diabolica esse iuventa, audacter nimis pronunciet, & mordicus teneat. Cum tamen fide dignorum testimonia, nos de existentia eorum veritate, reddant certiores. Quid etiam magis commune quam non intellecta negare? solent enim homines, ut verbis utur Verulamij, de rebus novis, ad exemplum Veterum, & secundum phantasiam ex ijs præceptam & inquinatam, hariolari. Velut si quis ante tormentorum igneorum inventionem, rem per effectus descripsisset, atque in hunc modum dixisset: Inventum quoddam detectum esse, per quod muri, & munitiones quoque maximæ, ex longo intervallo concuti & deiici possint; homines sanè de vitibus tormentorum & machinarum, per pondera & rotas, & huiusmodi arietationes & impulsus multiplicandis, multa & varia secum cogitaturi fuissent. De vento autem igneo, tam subito & violenter se expaudente & exsufflante, vix unquam aliquid alicujus imaginationi, aut phantasie, occurrerum fuisset. Eodem modo res sese habet cum jam dictis arcanis. Quis enim crederet, ex re vili omnibusque nota (ita enim describunt subjectum lapidis sui) præterea, ex re quæ ubivis & omni tempore inveniri potest, elici posse spiritum qui

in proprijs suis visceribus contineat terram, quæ temporis tractu, & continuæ digestionis beneficio lapidem coagulatione quadam ex hoc spiritu efficiat, facile tamen ceræ instar in igne fluentem, corpora ab omnibus morbis liberantem, & metalla omnia imperfecta, perfecta reddentem. Hæc enim non respondent tot artificiosis calcinationibus; sublimationibus; cohobationibus &c. quibus Chymia est referta. Quicquid sit, Alchymistarum lapidis confectio, ab Experientia comprobatur, nec rationes video quare omnino neganda. Multa enim adhuc mundo sunt incognita, sic Sacræ Ræ Mæris Senator, Supremus Regiæ Aulæ Mareschallus, Illustrissimus Comes, Dominus JOHANNES GABRIEL STEEN-ROCK, Meæoenas devotissimò animò mihi colendus, mihi narravit ipse, quod dum in Italia degeret, apud virum quendam, quem nominare non opus est, viderit Liquorem ita ab omni corrosivitate liberum, ut ejus guttam oculo suo immitteret Illustr. Comes ipse, nec ullum inde perferiret incommodum, interim tamen auri lamina huic liquori intrusa, glaciæ instar illico sine ullo strepitu colliquescebat, & omnino solvebatur in liquorem ipsa. Nec præterea omnibus quamvis nobis, incognita est quædam Vini spiritum distillandi methodus, qua adeo redditur subtilis, ut folijs effluvijs suis quascunque resinas, viri in quo continetur officio impositas, subito penetrat, adeò ut liquecant ac si igni eas admovisses, sed hæc obiter. Nobis perinde est concedantur an negentur omnia ista arcana. Hoc tamen verò verius est, medicamentum unum alteri longè esse anteterendum, & varias præparaciones earum virtutes & efficaciam multum augere, vel diminuere. Hoc saltem addimus, minus Medicinæ ex Anatomia, quam ex Chymia ignorantia oriri damnum, atque detrimentum.

